موثقه ای صحیحه اسحاق بن عمار؟

من در مورد جزوه جدید عرض میکنم تا برگردیم. ببینید صفحه هفتم بودیم. سید رضوان‌الله‌علیه در صفحه دوم جزوه فرمودند: «و الأقرب اعتبار الرؤية قبل الزوال في الصوم و الإفطار معا[1]»؛ خب این فتوای خلاف مشهور بوده. سید قائل شدند. صاحب جواهر هم احترام ایشان را کامل نگه داشتند. اما خلاصه تیر خودشان را زدند! فرمودند: «و العجب من السيد». خب الآن شما منهاج الصالحین را باز کنید. در فدکیه آوردهایم. الآن خیلی ها به اعتبار رؤیت قبل از زوال فتوا میدهند. یعنی دیگر از حالتی که سید تنها بودند، درآمده است.

سید در ادامه فرمودند: «و يدل عليه الاخبار المستفيضة». روایت چهارم این بود:

> **ما رواه الشيخ رحمه اللّه-في الموثّق-عن إسحاق بن عمّار، عن أبي عبد الله عليه السّلام: ثم قال: سألته عن هلال رمضان، يغم عليناففي تسع و عشرين من شعبان؟ فقال:«لا تصم إلا أن تراه، فإن شهد أهل بلد آخر [أنّهم رأوه] فاقضه، و إذا رأيته وسط النهار فأتم صومه إلى الليل[2]**

در مباحثه پاییز سال ۱۴۰۰، جلسه بیست و نهم بود که به این روایت رسیدیم. در آن جا توضیحاتی داده شد. تفصیلاتش را هم نگاه کنید. در جلسه سی و چهارم هم جزوه تلسکوپ شروع شد. ذیل همین روایت اسحاق بن عمار بود که شروع شد. از جلسه سی و چهارم تا حال آمده است.

من سریع اشاره میکنم تا یادآوری آن جلسات بشود. در «فی الموثق» به این صورت احتمال دادیم؛ سید «الموثق» را در مصابیح وقتی نوشتند که هنوز در الفوائد الرجالیه خود، «و الوجه عندی» را ننوشته بودند. یعنی در حالت میانه بودند. اسحاق بن عمار در رجال، سه مرحله طی کرده است. مرحله اول این بود: او یک نفر است که ادله راجع به او جرح و تعدیل کرده‌اند. ادعای گفته‌اند خوب است و ادعای گفته‌اند خوب نیست. این فضای اول جرح و تعدیل بود. بعد بین رجالیین فضا عوض شد. یک قولی آمد که مدتی حاکم بود. این بود که این جرح و تعدیل یک نفر نیست، بلکه اینها دو نفر هستند. یکی اسحاق بن عمار ساباطی است که فطحی است. یکی اسحاق بن عمار کوفی تغلبی است که ثقه است. این هم یک مرحله. مرحله بعد پی بردن به سهو القلم شیخ طوسی رضوان‌الله‌علیه بود. همچنین «الوجه» که سید در آخر کار میآورند. سید فرمودند «والوجه عندی» که اسحاق دو نفر نیست.[3] اسحاق بن عمار ساباطی بخاطر سهو القلمی که شیخ داشتند به این صورت شده است. بنابراین ما یک اسحاق بن عمار بیشتر نداریم. آن هم کوفی تغلبی است که صحیح است. لذا این موثق نیست بلکه صحیح است. خب چطور خود سید در اینجا به این صورت

فرمودند؟ قبلاً عرض کردم که وقتی اینجا را مینوشتند هنوز نظر «و الوجه» را ننوشته بودند که بعد از چند صفحه میگویند «زلّت فیه اقدام کثیر».[4] این هنوز در ذهن شریفشان نبوده لذا تعبیر به «الموثق» کردهاند. مرحوم علامه مجلسی رضوانالله‌علیه در ملاذ الاخیار میفرمایند «موثق». یعنی در زمان ایشان هم دو نفر گرفته بودند.

---

[1] مصباح في حكم رؤية الهلال قبل الزوال؛ صفحه دوم.

[2] همان

[3] الفوائد الرجالية (للسيد بحر العلوم)، ج۱، ص: ۳۱۵

[4] همان، ص:۳۲۰

بازبینی #2
ایجاد شده 10 مه 2026 10:14:32 توسط ... .
به روزرسانی شده 10 مه 2026 10:18:39 توسط ... .